

Anarhisti su zaboravili svoja načela

Errico Malatesta

1914.

Riskirajući da ispadnem budala, priznajem da nikad ne bih povjerovao da bi socijalisti, čak i demokratski socijalisti, aplaudirali i dobrovoljno sudjelovali, bilo na strani Nijemaca ili saveznika, u ratu koji trenutačno razara Europu.¹ Ali što se tu može reći kad to iste čine i anarhisti – istina, ne mnogi, ali kad su među njima drugovi koje najviše volimo i poštujemo?

Rečeno je da trenutačna situacija pokazuje pokvarenost „naših formula”, odnosno, naših načela, te da ih je nužno revidirati.

Općenito govoreći, svaku formulu treba revidirati kad god se u doticaju sa činjenicama pokaže nedovoljnom. Ali to nije slučaj kad pokvarenost ne proizlazi iz nedostataka naših formula, nego iz činjenice da su one zaboravljene i izdane.

Vratimo se svojim načelima.

Ja nisam „pacifist”. Kao i svi mi, borim se za pobjedu mira i bratstva među svim ljudskim bićima. Ali znam da želja da se ne borimo može biti ispunjena samo kad obje strane to žele. Dok god ima ljudi koji žele povrijediti slobodu drugih, za te je druge nužno da se brane, ako ne žele da ih zauvijek tuku. Također znam da je napad često najbolje i jedino učinkovito sredstvo samoobrane. Povrh toga, mislim da su potlačeni uvijek u stanju legitimne samoobrane i uvijek imaju pravo napasti tlačitelje. Stoga, priznajem da ima ratova koji su nužni, sveti ratovi, a to su ratovi oslobođenja, općenito „građanski ratovi”, odnosno revolucije.

Ali kakve veze ima trenutačni rat s našim ciljem ljudske emancipacije?

Danas slušamo socijaliste kako govore, baš kao bilo koji buržuj, o „Francuskoj” ili „Njemačkoj” ili drugim političkim i nacionalnim aglomeracijama koje su rezultat historijskih borbi, kao o homogenim etničkim grupama od kojih svaka ima svoje interese, težnje i misiju u suprotnosti s interesima, težnjama i misijom suparničkih grupa. To može biti manje-više istinito sve dok potlačeni, ponajviše radnici, nemaju samosvijest i propuštaju uvidjeti nepravdu koju im nanosi njihov tlačitelj. Tada vrijedi samo pozicija vladajuće klase koja, zbog svoje želje da očuva i proširi svoju moć, čak i svoje predrasude i svoje ideje, može smatrati zgodnim potaknuti rasne ambicije i mržnju te poslati svoju naciju, svoje stado, protiv „stranih” zemalja s idejom da ih oslobodi njihovih sadašnjih tlačitelja i podvrgne vlastitoj političkoj i ekonomskoj dominaciji.

Međutim, misija onih poput nas, koji žele kraj svakoga ugnjetavanja i svakoga izrabljivanja čovjeka po čovjeku, jest probuditi svijest o antagonizmu interesa tlačitelja i potlačenih, izrabljivača i radnika, te razviti klasnu borbu u svakoj zemlji i solidarnost među svim radnicima preko svih granica, protiv bilo kakvih rasnih ili nacionalnih predrasuda i strasti.

I to smo uvijek činili. Uvijek smo propovijedali da su radnici svih zemalja braća, a da je neprijatelj – “stranac” – onaj tko je izrabljivač, bez obzira na to je li rođen u našoj blizini ili u dalekoj zemlji, govori li našim jezikom ili nekim drugim. Uvijek smo birali svoje prijatelje, svoje drugove, kao i svoje neprijatelje, prema idejama koje propovijedaju i položaju koji zauzimaju u društvenoj borbi, a nikada zbog rase ili nacionalnosti. Uvijek smo se borili protiv patriotizma koji je ostatak prošlosti i koji služi interesima tlačitelja; i bili smo ponosni što smo internacionalisti, ne samo na riječima, nego i duboko u svojim dušama.

¹ Originalno objavljen na engleskome jeziku i londonskom časopisu *Freedom* kao dio posebnog izdanja posvećenoga ratu, odnosno njemačkoj invaziji Belgije. Uz Malatestin članak, tu su se našli sljedeći doprinosi: Jean Grave: “Ought Anarchist to Take Part in the War?” [Trebaju li anarhisti sudjelovati u ratu], Warlaam Tcherkessoff: “The War, Its Causes and German Responsibility” [Rat, njegovi uzroci i odgovornost Njemačke], Frans Verbelen: “Why Belgian Anarchists Fight” [Zašto se bore belgijski anarhisti], Pyotr Kropotkin: “Anti-militarism: Was it Properly Understood?” [Anti-militarizam: je li ispravno shvaćen?]. Svi su tekstovi osim Malatestina podržali intervenciju protiv Njemačke. Kao jedan od tada najistaknutijih Malatestinih tekstova, ubrzo je preveden na talijanski i objavljen u mnogim talijanskim časopisima: *Avanti!*, *L’Avvenire Anarchico*, *Volontà*.

A sad, kad bi najokrutnije posljedice kapitalističke i državne dominacije trebale pokazati, čak i slijepima, da smo imali pravo, većina se socijalista kao i mnogi anarhisti zaraćenih zemalja poistovjećuje s vladama i buržoazijom svojih zemalja zaboravljajući socijalizam, klasnu borbu, internacionalno bratstvo i sve ostalo.

Kakav poraz!

Moguće je da su današnji događaji pokazali da su nacionalni osjećaji življi, dok su osjećaji internacionalnoga bratstva manje ukorijenjeni nego što smo mislili; ali to bi trebao biti razlog više za intenziviranje, a ne napuštanje naše antipatriotske propagande. Ti događaji također pokazuju da su u Francuskoj, na primjer, religiozni osjećaji jači i popovi imaju veći utjecaj nego što smo zamišljali. Je li to razlog da se preobratimo na rimokatoličanstvo?

Razumijem da se mogu pojaviti okolnosti zbog kojih je za opću dobrobit potrebna pomoć svih: na primjer epidemija, potres ili napad barbara koji ubijaju i uništavaju sve što im dođe pod ruke. U takvom slučaju klasna borba i razlike u društvenom položaju moraju biti zanemarene te borba protiv opće opasnosti mora biti zajednička, ali pod uvjetom da su te razlike zanemarene s obiju strana. Ako je netko u zatvoru tijekom potresa i postoji opasnost da bude zgnječen na smrt, naša je dužnost spasiti svakoga, čak i tamničare, pod uvjetom da tamničari prvi otvore zatvorska vrata. No, poduzimaju li tamničari sve kako bi držali zarobljenike za vrijeme i nakon katastrofe, onda je dužnost zatvorenika prema samima sebi i prema svojim drugovima u zatočeništvu prepustiti tamničare njihovim nevoljama i iskoristiti situaciju da se spase.

Kad bi se u trenutku napada stranih vojnika na sveto tlo domovine povlašćena klasa odrekla svojih povlastica i postupila tako da „domovina” zaista postane zajedničko vlasništvo svih stanovnika, tad bi bilo ispravno da se svi bore protiv osvajača. Ali ako kraljevi žele ostati kraljevi, zemljoposjednici se pobrinuti za svoju zemlju i svoje kuće, a trgovci sačuvati svoja dobra, pa čak ih prodati po višoj cijeni, onda bi ih radnici, socijalisti i anarhisti trebali prepustiti sebi samima dok istovremeno traže priliku da se otarase tlačitelja u zemlji, kao i onih koji dolaze izvana.

U svim okolnostima, dužnost je socijalista, a posebno anarhista, činiti sve što može oslabiti državu i kapitalističku klasu te držati interese socijalizma kao jedini vodič u svome djelovanju; ili, ako su materijalno nemoćni djelovati za vlastitu stvar, trebaju barem odbiti bilo kakvu dobrovoljnu pomoć ciljevima neprijatelja i stajati po strani kako bi spasili barem svoja načela – što znači spasiti budućnost.

Sve što sam upravo rekao samo je teorija koju možda načelno prihvaća većina onih koji u praksi rade upravo obrnuto. Kako bi onda mogla biti primijenjena na postojeću situaciju? Što bismo trebali učiniti i poželjeti u interesu naše stvari?

S ove se strane Rajne govori da bi pobjeda saveznika značila kraj militarizma, pobjedu civilizacije, međunarodnu pravdu, itd. Isto se govori s druge strane granice o pobjedi Njemačke.

Osobno, sudeći prema stvarnoj vrijednosti „bijesnoga psa” iz Berlina i „staroga izvršitelja” iz Beča, nemam ništa više povjerenja u krvavoga cara niti u engleske diplomate koji ugnjetavaju Indiju, koji su izdali Perziju, koji su slomili burske republike; ni u francusku buržoaziju koja je masakrirala urođeničke Maroka, ni u onu belgijsku koja je dopustila zločine u Kongu i od kojih je uvelike profitirala – a prisjećam se samo nekih od njihovih zlodjela, uzetih nasumično, da i ne spominjem sve što vlasti i sve kapitalističke klase čine protiv radnika i pobunjenika u svojim zemljama.

Prema mojem mišljenju, pobjeda Njemačke svakako bi značila pobjedu militarizma i reakcije; ali, pobjeda saveznika značila bi rusko-englesku (odnosno knuto-kapitalističku) dominaciju u

Europi i Aziji, regrutacije i razvoj militarističkog duha u Engleskoj te klerikalnu i možda monarhističku reakciju u Francuskoj.

Osim toga, prema mojem mišljenju, vrlo je izvjesno da neće biti nedvojbene pobjede ni na jednoj strani. Nakon dugog rata, iscrpljenosti obiju strana te golemih gubitka života i bogatstva nekakav će se mir već skrpiti, što će ostaviti sva pitanja otvorenima i tako pripremiti teren za novi rat koji će biti ubojitiji od ovoga.

Revolucija je jedina nada; i kako mislim da bi upravo iz pobijeđene Njemačke, po svoj prilici, zahvaljujući sadašnjem stanju stvari mogla izbiti revolucija, upravo zbog tog razloga – i samo zbog toga – želim poraz Njemačke.

Naravno, mogu biti u krivu kad je riječ o procjeni ispravne pozicije. Ali ono što se čini temeljnim za sve socijaliste (anarhiste i druge) jest da je nužno držati se izvan svake vrste kompromisa s vladama i vladajućim klasama kako bismo se mogli okoristiti svakom prilikom koja se može ukazati i kako bismo mogli ponovno pokrenuti i nastaviti naše revolucionarne pripreme i propagandu.

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright

Errico Malatesta
Anarhisti su zaboravili svoja načela
1914.

Freedom (London) 28, br. 307 (Studenj 1914.)
Prevela i uredila: Mia Gonan. Preuzeto iz: Errico Malatesta, *Ni demokrati ni diktatori*. Odabrani
spisi 1884.- 1930. DAF, Zagreb 2022.

anarhisticka-biblioteka.net